

„TÖRKSA TALTSUTUS”

Lisamaterjal lavastuse käsitlemiseks koolitundides

SISUKOKKUVÕTE

NUKU teatri „Törksa taltsutus” on noortele ja täiskasvanutele suunatud nukulavastus William Shakespeare'i samanimelise komöödia põhjal.

„Törksa taltsutuse” tegevus toimub Itaalias Paduas, kuhu koos oma teenri Tranioga saabub Pisast pärit aadlimees Lucentio. Nad satuvad tunnistajaiks peredraamale, mille keskmes on rikas aadlik Baptista oma tütarde Katharina ja Biancaga. Noorem tütar Bianca on sõnakuulelik, õrn, sõbralik ja lahke. Ta on isa lemmik ning tal on palju kosilasi. Kuid isa ei luba Biancal enne abielluda, kui vanem tütar Katharina on mehele saanud. Katharina on aga riiakas, temperamentne, terava keelega ja iseteadlik neiu, kes on kosilased oma halva käitumisega eemale peletanud.

Lucentio armub Biancasse ja haub välja plaani, kuidas neiuaga kokku saada. Ta riietub ladina keele õpetajaks, et pääseda Baptista majja ja Biancaga suhelda. Tema teener Tranio riietub oma isandaks Lucentioks.

Petruccio, veel üks rikas poissmees, saabub oma sõbra Hortensio majja. Ka Hortensio himustab nooremat õde Biancat endale naiseks ning veenab Petrucciot kosima Katharinat. Petruccio on plaaniga nõus, kuna kuuldavasti on Katharinal suur kaasavara. Hortensio aga maskeerib end muusikaõpetajaks, nii et ka tema pääseb Bianca juurde.

Petruccio läheb Baptista juurde, tutvustab ennast ja palub tema vanema tütre Katharina kätt. Baptista tunneb kergendust, kuid Katharina näitab oma kõrkust ja teravat keelt ka Petrucciole. Mees teeskleb, et kõik törksad sõnad, mida Katharina ütleb, on tegelikult lahedad ja head. Määratakse pulmakuupäev.

Pärast seda hakkavad rivaalitsema Bianca kosilased. Teener Tranio (kes on maskeerunud Lucentioks) pakkumine ületab teisi ja Baptista lubab Bianca temale. Kuna Baptista soovib abielukokkuleppele Lucentio isa kinnitust, vajab Tranio kedagi, kes teeskleks, et on Lucentio isa Vincentio. Lisaks veenab Tranio Hortensiot, et Bianca pole tema tähelepanu vääriline, kõrvaldades sellega rivaali.

Pühapäeval tulevad kõik kokku Katharina ja Petruccio pulma. Peigmees saabub hilinemisega ja on riietatud täiesti ebasobivasse riietusse. Sellegipoolest Petruccio ja Katharina abielluvad ning lahkuvad kohe pärast laulatust, et sõita Petruccio mõisa. Katharina muutub leplikumaks juba teel olles; Petruccio majja jõudes on ta näljane ja väsinud, kuna Petruccio taktikaks naise „taltsutamisel” on

käituda veelgi hullemini kui naine. Petruccio teenrid toovad lauale sööke, ent Petruccio hakkab väitma, et miski pole Katharina jaoks küllalt hea ning toit ja uued rõivad tuleb minema visata. Ta ei nõustu millegagi, mida naine ütleb, sundides sellega Katharinat alistuma ning nõustuma tema poolt öelduga.

Tranio leiab juhusliku vanamehe ja palub teda teeselda Lucentio isa, keda on vaja lepingu sõlmimiseks, enne kui Lucentio saab Biancaga abielluda. Petruccio ja Kate sõidavad Paduasse, et osaleda Bianca pulmas. Teel olles Katharina murdub ja nõustub tegema ning ütleva kõike, mida abikaasa Petruccio temalt soovib.

Paduas sõlmib Baptista vale-Vincentioga noorema tütre abieluga seonduva lepingu ja annab loa Lucentioga (maskeeritud Tranioga) abielluda. Bianca, olles maskeeringust teadlik, on salaja suundunud abielluma õige Lucentioga. Kohale ilmub päris Vincentio ja tekib suur segadus. Viimaks saabuvad ka vastabiellunud Lucentio ja Bianca, kes selgitavad kõik. Maskeeringud eemaldatakse ning isad (Baptista ja Vincentio) otsustavad, et kõik on hästi. Tähistatakse Lucentio ja Bianca abielu, ka Katharina ja Petruccio ühinevad peoga.

Pulmapeol hakkavad noormehed vaidlema, kelle naine on kõige kuulekam. Petruccio võidab, kui Kate astub ette ja peab oma abikaasale kõne kuulekusest. Näidend lõpeb meeste ülistusega Petrucciole törksa Katharina „taltsutamise” eest.

VORMIKIRJELDUS

Eesti Noorsooteatri „Tõrkosa taltsutuse“ lavastuse jaoks on uue tekstiversiooni loonud Rein Raud, kes on täpsustanud ka Georg Meri tõlget. Nagu William Shakespeare'i originaal, nii vaheldab ka Rauda adaptatsioon värssi ja proosat. Kuid kui Shakespeare'il eristab keelekasutus tegelaste seisust, siis uues tekstiversioonis märgib värss tunnete intensiivsust: mida tõelisemaks ja kirglikumaks läheb armastus, seda enam väljenduvad armastajad värssis. Sellise efekti saavutamiseks on Raud algteksti kohati nüüdisajastanud, täiendanud ja töödeldud.

Kuna üheks Shakespeare'i komöödia läbivaks temaks on, kes kellega mängib ja manipuleerib ning kes kellele allutatud on, annab sisulise lisatähenduse ka nukuteatri kui vormivõtte kasutamine: näitlejad mängivad nukkudega nagu tegelased üksteisega. Läbi mitmekordsete mängude kompavad tegelased aga sügavama ja ehedama inimsuhte võimalikkust.

Lavastuse keskkond on vana tsirkus, kus tegutsevad klounidest nukunäitlejad ei ole varjatud. Neil on oma taustalood ja hierarhia ning lavastuse jooksul toimub omalaadne topelmäng nii-öelda teater teatris printsiiбил.

Laval on suured, ligikaudu 1-meetrised tagantjuhitavad nukud. Nukkude mehhanismid osaliselt paistavad. Nukkude välimus on karakterne, neil on ka klounidele ning tsirkuseartistidele viitavaid jooni. Meesnukkudel on torudest käed-jalad, naisnukud on akrobaaditüüpi. Nukkudel on osalised maskid, avanevad näod ja vahetatavad kehad, mille abil tehakse humoorikaid trikke ning väljendatakse tegelaste emotsionaalseid tipphetki.

Nukkude käsitsemisel käib lavastuses tihe meeskonnatöö, kus seitse näitlejat suhtlevad omavahel mitte ainult verbaalselt ja emotsionaalselt, vaid ka füüsiliselt. Igal näitlejal on oma nukuroll, kuid ühtse trupina aitavad nad pidevalt liikuma panna ka teisi nukke ning mängivad kordamööda teener Tranio nukurolli.

Nukud ja kogu lavamaailm on kirevalt värviline, mis rõhutab komöödia-elementi ja tegelaskujude värvikaid karaktereid. Lava keskel on karussell või paviljon, mida ümbritseb areen. See on mängupind nukkude jaoks, kujutades Paduat, kus toimub suurem osa tegevusest. Petruccio kodu kujutatakse müstilisema ning abstraktsemana.

Lavakujundus võimaldab luua mitmeid eri mängupaiku eri kõrgustel nii lava ääres kui ka keskmes. Eeslaval paiknev ümar tsirkuseareen võimaldab stseeni keskmes olevat nukku või klouni esile tõsta. Lava servades on kõrged poodiumid ning trepid – pinnad näitlejatele ja nukkudele. Mängustiil on taotluslikult klounaadlik ja ülepaisutatud, pendeldades robustsuse ja lapsikuse vahel. Oluline on tekst ja selle sõnum. Kostüümid on mustvalged, neid on täiendatud elementidega klounirõvastest jt veidrate detailidega.

Kõigele aitavad kaasa lavavalgus, muusika ja helid. Muusikaline kujundus töötleb tuntud elemente tsirkusemuusikast.

Küsimusi ja arutlustemasid lavastuse sisu ja vormi analüüsimiseks

- Millest lugu rääkis? Kas sündmustik oli arusaadav?
- Milliseid äratundmisi ja seoseid etendus sinus tekitas?
- Mis on olulisimad teemad selles lavastuses?
- Millisele tegelasele elasid enim kaasa ja miks?
- Kas sa mõistsid, miks tegelased nii käitusid, või oleks mõni neist pidanud käituma teisiti (kuidas)?
- Kirjelda lavastuse vormi – milliseid võtteid loo edastamiseks kasutati? (Näiteks kostüümid, nuku- ja lavakujundus, muusika ja helid, valguskujundus.)
- Milline oli näitlejate mängustiil? Kas tajusid nn neljandat seinat lava ja publiku vahel või tundsid, et oled osa etendusest, etendusse kaasatud? Millist mõju näitlejate mäng sulle avaldas?
- Kas nägid laval midagi uutset või üllatavat? Mis jäi kõige eredamalt meelde?
- Kuidas mõjusid valgus- ja helikujundus? Kas need olid sinu arvates loo sisuga kooskõlas ja aitasid loost aru saada?
- Kas sa soovitaksid etendust teistele? Miks?

Lavastaja Merja Pöyhönen

Merja Pöyhönen on soome lavastaja, kes kasutab oma töödes peamiselt visuaalteatrivahendeid* – eelkõige nuku- ja objektiteatrit, kombineerides oma lavastustes klassikalist näitlejamängu tänapäevase teatrikeelega.

Merja Pöyhönen lõpetas 2005. aastal nukuteatrikunsti eriala Turu Kunstiakadeemias ning on lisaks õppinud füüsilist teatrit Pariisis Jacques Lecoqi Rahvusvahelises Teatrikoolis. Viimased kümme aastat on Merja Pöyhönen tegutsenud vabakutselise lavastaja ja etendajana, olles kaasatud lavastustesse, mis on kasvatanud nuku- teatrikunsti tuntust Soomes.

Ta on lavastanud nii täiskasvanutele kui ka lastele, kombineerides nukuteatrit teiste väljendusvahenditega. Tema tuntuimaks loometööks Soomes on lavastuste triloogia William Shakespeare'i näidendite põhjal („Torm” 2013, „Romeo ja Julia” 2015 ja „Printsess Hamlet” 2017), millest kaks on Soome mastaapseimad professionaalsed nukulavastused läbi aegade.

Merja Pöyhöneni on tunnustatud Soome UNIMA* poolt nukuteatriauhinnaga 2014. aastal, Soome Kriitikute Ühenduse poolt silmapaistvaima kunstilise läbimurde eest 2011. aastal ning Soome Rahvusnõukogu preemiaga aastal 2017 põhjapaneva panuse eest Soome nüüdisaegsesse nukuteatrikunsti. Ta on ka nukuteatritrupi Dirty Duckling asutajaliige ning on selle trupiga esinenud mitmeid kordi Eesti Noorsooteatri korraldataval festivalil Tallinn Treff. „Törksa taltsutus” on Merja Pöyhöneni teine lavastus väljaspool kodumaad.

*Visuaalteater – ühendmõiste, mis hõlmab visuaalse dominandiga teatriliike nagu nuku-, objekti-, materjali-, maski-, digitaal-, multimeedia- ja füüsiline teater; lavastustes ei ole esikohal mitte tekst ega muusika, vaid pildilisus.

*UNIMA – rahvusvaheline nukuteatrite ühendus (prantsuse keeles Union Internationale de la Marionnette).

William Shakespeare (1564–1616) oli inglise poeet ja näitekirjanik, keda võiks paljude arvates nimetada ka kõigi aegade suurimaks draamakirjanikuks. Tema näidendid, mis olid algselt kirjutatud üksnes ühe väikese repertuaariteatri tarbeks, on tänaseks tuntud üle maailma. Sajandite möödumine pole Shakespeare'i tähtsust karvavõrdki kahandanud. Tema looming leiab jätkuvalt teed meie aja inimese südamesse.

Sündinud ja kasvanud Stratford upon-Avoni väikelinna jõukas perekonnas, sai Shakespeare põhihariduse kohalikus koolis. 18-aastaselt abiellus ta Anne Hathawayga ning kolis mõned aastad hiljem Londonisse eesmärgiga saada jalg teatrimaailma ukse vahele. Ilmselt tegutses ta seal nii näitleja kui dramaturgina, aga seda mitte kohe. Elatise teenimiseks pidi ta Londonis kõigepealt ka teisi, vähem glamurseid töid tegema. See, kuidas ta lõpuks teatrisse sattus, pole päris kindel. Küll aga on teada, et 1594. aastast alates oli ta tihedalt seotud teatritrupiga The Lord Chamberlain's Men.

Shakespeare kirjutas kokku mitukümmend näidendit. Enim tuntud töödeks on esmajoones tema tragöödiad (näiteks „Romeo ja Julia“, „Hamlet“, „Othello“, „Kuningas Lear“, „Macbeth“) ja komöödiad (näiteks „Suveöö unenägu“, „Veneetsia kaupmees“, „Törksa taltsutus“). Ent hästi tuntakse ka tema soentte ja poeeme, millega kirjanik tegeles peamiselt elu viimastel aastatel. Tema tööd kogusid algselt kuulsust väga eriilmeliste ja võimsate karakterite tõttu, aga tema looming on silmapaistev ja oluline ennekõike sellepärast, et see peegeldab ühelt poolt inimühiskonda ja -ajalugu, teisalt inimhinge ja selle kõige sügavamaid igatsusi.

Alates 1611. aastast tõmbus Shakespeare teatrielust kõrvale ja elas rahulikku elu Stratfordis. Shakespeare suri 23. aprillil 1616, s.o tema 52. sünnipäeval, arvatavasti haiguse tagajärjel, ning maeti Stratfordi Kolmainu kirikusse

alatali kõrvale. Teadaolevalt ei tehtud kirjanikust tema eluajal ühtegi autentset portreed, küll aga loodi neid surmajärgselt. Ent see, milline see kuulus näitekirjanik välja nägi, polegi ehk nii oluline, sest W. Shakespeare'i tuntakse kui maailmakirjanduse esidramaturgi ennekõike tema teoste kaudu, mille sügavust ja tähendusrikkust ei suudaks edasi anda ükski pilt.

Shakespeare'lik värss

Shakespeare'i näidendite värsimõõtu peetakse blank-värsiks, mis on riimita viiejalaline jambiline värsirida. Iga värsijalg koosneb ühest rõhuta ja ühest rõhulisest silbist: -/ -/ -/ -/ -/

Eesti keeles langeb sõnades rõhk esisilbile, mistõttu on Shakespeare'i eesti keelde tõlkimine paras väljakutse. Seepärast tuleb õige rütmi saavutamiseks värsiread teisiti üles ehitada – paigutades värsirea algusesse ühesilbilisi sõnu. Kuna eesti keeles on raske leida rea-lõppudes ühesilbilisi sõnu, mis sobiks sisuliselt rõhulisele positsioonile, või kahesilbilisi sõnu, kus rõhk oleks teisel silbil, on eestikeelsete tõlgete puhul sageli rea lõpus veel üks rõhuta silp.

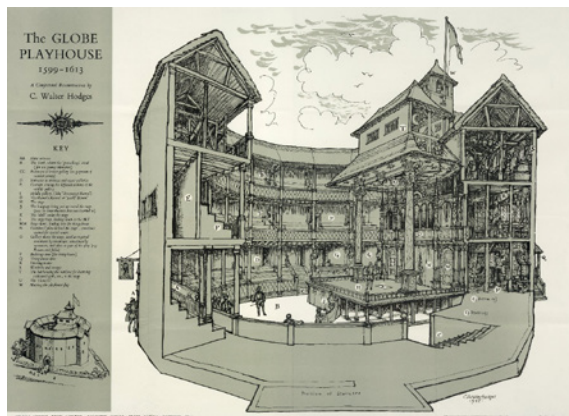
Siiski pole Shakespeare alati ühtmoodi kirjutanud. Tema värss on loomeaastate vältel muutunud ja arenenud. Riimvärsini jõudis Shakespeare alles 1593. aasta paiku. Pääaegu kõigis Shakespeare'i näidendites esineb värsi kõrval ka proosat. Huvitav on ka see, et Shakespeare kirjutas oma näidendid ennekõike kuulajat, mitte lugejat silmas pidades. Teksti rütmidel ja intonatsioonidel on tema näidendites seega suur roll. Tõeliselt kõlama hakkavad Shakespeare'i tööd alles teatrilaval – ta oli ju ikkagi näitekirjanik!

LOE NAGU NÄITLEJA!

Kehastu Petruccioks ja esita Shakespeare'i värsse nii, et lugemise rütm oleks loomulik ning mõte sidus. Püüa mitte rõhutada värsirea esimesi silpe.

PETRUCCIO: Ei põrmugi – ma pean sind üliarmsaks; sind öeldi olevat küll trotsi täis ja jonnakas ja toores, aga nüüd ma näen, et kõik see jutt on lausa vale, sest oled meeldiv, vallatu ja lahke ning vaikselt veetlev nagu kevadlill. Ei süngestu sa ega vaata kõõrdi, ei näri huuli nagu tige piiga, ei nori iga tühja sõna pärast, vaid kohtled leebelt oma kosijaid ning vestled mahedalt ja armsasti...

Tõlkinud Georg Meri

Shakespeare'i-aegne teater

Shakespeare'i ajal polnud teatrid päris niisugused nagu nad on tänapäeval. Polnud uhkeid teatrihooneid, pöörldavasid ega valgustehnikat. Etendusi mängiti esialgu suurtes sissesõiduhoovides, mida piirasid kolmest küljest rõdud, mille kaudu pääsesid öömajalised tubadesse. Etendus toimus maja ette õuele ehitatud laval. Esimene tõeline teatrihoone Inglismaal valmis alles 1576. aastal, aga seda mitte Londonis, vaid sellest väljaspool, sest linnavõimud pidasid teatrit ajaraiskamiseks ning olid seega avalike teatrite vastu. Uus teatrihoone ehitati jälgendades sissesõiduhoovi lava. Sealt edasi teatrite arv aina kasvas. Enamik külastajaid pidi leppima seisukohtadega katuseeta teatriõuel, jõukamad inimesed said endale lubada rõdul asuvaid istekohti katuse all. Teatrisaali lava ulatus publiku keskele ja tavaliselt kõrgus lava tagaosas ka rõdu, juhuks, kui oli vaja mängida mitmel tasandil. Ent dekoratsioone avalikus rahvateatris polnud. Seevastu kandsid näitlejad uhkeid kostüüme, mis ehtisid lava dekoratsioonide asemel. Samuti kasutati üksnes hädavajalikke rekvisiite.

Kui meie oleme harjunud teatris käima pigem õhtuti, siis Shakespeare'i ajal algasid teatrietendused kell kaks päeval ning kestsid kuni kaks ja pool tundi. Paljusid etendusi mängiti ka ilma vaheajata, sest polnud dekoratsioone, mida olnuks vaja vahetada.

Shakespeare'i-aegne teater on meie jaoks erinev ka selle poolest, et erinevalt tänasest teatrimaailmast olid tollal näitlejaks vaid mehed. Nende kanda olid niisiis ka kõik naisrollid.

16.–17. sajandi vahetuse tuntumaid ja mõjukamaid teatreid Inglismaal oli GLOBUS (The Globe). GLOBUSE trupiga oli seotud ka Shakespeare, kes tõi seal draamakirjaniku ja näitlejana tegutsedes lavale hulga loomingut.

Shakespeare'i ajal kasvas teatrite populaarsus ja noored üliõpilastest poeedid hakkasid enam kirjutama ka teatritele, nende seas Christopher Marlowe, autor, kes on Shakespeare'i tugevalt mõjutanud. Ent näitekirjanike vabadus polnud sugugi selline nagu see on tänapäeval. Riigivõim jälgis hoolega, millise sisuga näidendeid teatris esitatakse, mistõttu tuli näitekirjanikel nii mõnedki ühiskonnakriitilised mõtted osavalt metafooridega ümber ütelda, et mitte pälvida kuninganna ja tema õukonna pahameelt. See väike takistus on aga ehk just üks põhjustest, miks on Shakespeare'i näidendid nii rikkad mõttemängude poolest!

Kasutatud allikas: Georg Meri eessõna William Shakespeare'i kogutud teoste 1. köitele.

ARUTLUSTEEMAD

- Millisel ajastul näidendi autor tegutses ning kuidas nägi välja tollaegne teater? Kuidas erineb sellest Eesti Noorsooteatri lavastus ja teatrisaal?
- Loe katkendit ERR-i artiklist „NUKU teater toob Shakespeare'i näidendi lavale täiskasvanute nukulavastusena”, kus räägib näidendi teksti kohandaja Rein Raud.

kultuur.err.ee/983337/nuku-teater-toob-shakespeare-i-naidendi-lavale-taiskasvanute-nukulavastusena

„Tõenäoliselt on „Tõrkosa taltsutus” töötlus mõnest varasemast loost, mille Shakespeare kriitiliselt ümber tegi. Nii polegi ju tegelikult mingit probleemi, kui uued tõlgendajad suhtuvad ka tema töösse samamoodi,” tõdes Rein Raud. „Klassikud olid ju omas ajas ja kohas inimesed just nagu meie oleme täna siin ja kui me ei suuda neist enesteni silda ehitada, siis oleme tegelikult loobunud neid mõistmast.”

Mida arvad tema mõtetest? Kas oled nõus või mitte? Põhjenda.

ISELOOMUSTA TEGELASI

- Mis olid sinu arvates tegelaste vaheliste konfliktide põhjused? Kelle vahel oli kõige märkimisväärsem vastasseis? Miks?
- Millise tegelasega toimuv oli sinu jaoks kõige huvitavam? Põhjenda.
- Kes tegelastest muutub, kelle mõjul?
- Missugune on minu lemmikkarakter? Miks?
- Kes on kõige ebameeldivam tegelane? Miks?

LAVASTUSE TEGELASED

ISAD

Baptista Minola – rikas aadlimees Paduast

Vincentio – rikas kaupmees Pisast

TÜTRED

Katharina – Baptista vanem tütar

Bianca – Baptista noorem tütar

KOSILASED

Hortensio – noor aadlik Paduast

Lucentio – noor aadlik Pisast

Petruccio – noor aadlik Padua lähistelt

Shakespeare'il veel ka Gremio – rikas vanamees Paduast, Eesti Noorsooteatri lavastuses kärbitud.

TEENRID

Tranio – Lucentio teener

Shakespeare'i näidendis on veel Biondello, Grumio ja Curtis ning mitmed teised teenrid, keda Eesti Noorsooteatri lavastuses ei ole.

„TÖRKSA TALTSUTUSE” TEEMAD

MUUTUMISED

Muutumised on „Törksa taltsutuse” olulisemaid ja esilekerkivamaid teemasid. Need hõlmavad füüsilisi maskeeringuid, muutumisi tegelaste suhtumises ja käitumises, psühholoogilisi muutusi ja isegi keelelisi mutatsioone. Muutumised ei ole „Törksa taltsutuses” alati püsivad ja on harva ehtsad. On arvatud, et selle kaudu tahab autor näidata, et identiteet ja tähendus ei ole kunagi muutumatud.

Küsimused:

1. Millised muutumised toimuvad näidendis peale füüsiliste maskeeringute?
2. Kas muutumist/muundumist saab usaldada? Põhjenda, miks jah või miks ei.
3. Mis põhjustel tegelased on valmis mingi muutuse läbi tegema? On need tegelased erinevad või sarnased tegelasele, kes on sunnitud muutuma? Miks?
4. Peeaegu kõik näidendi tegelased tunduvad läbi tegevat mingisuguse muutuse, olgu see füüsiline, käitumuslik, psühholoogiline vm. Kas ka Petruccio muutub kuidagi? Põhjenda.

Väitlusteemad:

- Abielu õhutab või põhjustab kõige dramaatilisemaid ja sügavamaid muutusi nii meestes kui naistes.
- Katharina muutumine törksast kuulekaks naiseks pole ehtne ega püsiv.

SUGU

Sugu on näidendis suur teema, eriti kuna see on seotud võimuga. „Törksa taltsutus” uurib viisi, kuidas 16. sajandi ideid soo ja hierarhia kohta testitakse ja tugevdatakse turbulentses heteroseksuaalsetes suhetes. Kuigi näib, et patriarhaat jääb näidendi lõpus valitsema, on oluline vaadata, kuidas õõnestab näidend seksistlikke määratlusi naise õige koha kohta abielus ja ühiskonnas. Näib, et näidend tunnistab, et sugu on sotsiaalne konstruktsioon ja seda saavad „etendada” nii mehed kui naised. Peale naiste rollide käsitlemise paistab „Törksa taltsutus” olevat huvitatud mehelikkuse ideaalvormide ja mingil määral ka meeste omavaheliste suhete uurimisest.

Küsimused:

1. Millisena kujutatakse näidendis meeste ja naiste suhteid?
2. Kuidas mehed näidendis omavahel suhtlevad?
3. Miks ei ole loos ühtki olulisemat naistevahelist sõprust? Mida sellega naiste suhete kohta öelda tahetakse?
4. Kuidas kujutatakse näidendis mehelikkust? Mis teeb mehe „mehelikuks”? Millised tegelased sellesse kategooriasse sobivad ja millised mitte?
5. Kas ka mees võiks olla torges? Jah või ei – põhjenda.
6. Millised sotsiaalsed rollid on näidendi põhjal kättesaadavad naiste jaoks?

Väitlusteemad:

- „Törksa taltsutus” pöörab tähelepanu naiste jaoks kättesaadavate sotsiaalsete rollide vähesusele.
- Näidendis on abielumehe maskuliinsus sõltuv tema võimest kontrollida ja domineerida oma naise üle.

ABIELU

„Törksa taltsutus” naljatleb abielusuhetes aset leidvate võimuvõitluste üle. Ühest küljest näib, et süžee ja struktuur edendavad 16. sajandi tüüpilisi ideid abielu sõlmimiseks ja abikaasade suheteks. Kuid näidend seab samas kriitika ja kahtluse alla mõned levinud suhtumised (meeste vahel sõlmitud, ilma naistepoolse panuseta) abielukokkulepetesse ning viisid, kuidas abiellunud mees ja naine võitlevad võimupositsioonide pärast. Enamik meessoost tegelasi käsitleb näidendis abielu rahalise või äritehinguna, kus kaubeldakse naistega.

Küsimused:

1. Kuidas erinevad meeste suhtumised abielusse võrreldes naiste suhtumisega?
2. Kuidas abielusid korraldati? Kas näidendis esineb vastupanu traditsioonilisele abielukorraldusele? Kui jah, siis kes astub vastu ja miks?
3. Kuidas abieluseisust näidendis kujutatakse? Positiivsena? Negatiivsena? Või kusagil vahepeal?

Väitlusteema:

- Näidendis kujutatakse abielu äritehinguna, mille eesmärk on tuua asjasse puutuvatele peredele kasumit.

HARIDUS

„Törksa taltsutus” tunneb huvi hariduse vastu – mitte tingimata ametlikult klassiruumis õpitud teadmiste, vaid selle vastu, mida on võimalik saada reaalse maailma kogemustest. Näidendis on haridus tihedalt seotud petmise ja karistamisega. Ebakorrektsed tegelasi petetakse sageli, andes neile olulisi sotsiaalseid õppetunde. Muul ajal on haridus n-ö suitsukate, mida kasutatakse tavapäraselt ühiskonnakorraldust toetavate tegelaste petmiseks. Näidend osutab ka erinevustele, mida haridus tegelaste elus võib määrata – paljudel (kuid mitte kõigil) juhtudel näib, et neil, kel on piisavalt formaalset haridust, on ka suurem võim.

Küsimused:

1. Mil viisil annab näidend märku tegelase haridustasemest?
2. Millist õpetamist ja õppimist näidendis esineb? Kas haridust antakse alati klassiruumis?
3. Milles seisneb Petruccio „taltsutamiskool”? Kas see töötab?

Väitlusteema:

- „Törksa taltsutus” vihjab, et elulised kogemused on palju väärtuslikumad kui formaalne kooliharidus.

PEREKOND

Perekondlikud suhted on „Törksa taltsutuses” oluliseks teemaks. Lisaks abielusuhetele kujutab näidend ka tormilisi isa-tütarde suhteid, õdede rivaalitsemist ning isade ja poegade vahelist võimuvõitlust. Komöödiana näib näidend propageerivat perekonna taasühinemist, sest ka lõpplahenduses perekondlikud suhted taastatakse. Kuid näidend jätab ka võimaluse, et kõik pole hästi. Katharina ja Bianca ei lepi õdedena ära; isad tunduvad oma lastele natuke liiga kergelt andeks andvat, ja me pole päris kindlad, mis juhtub väljaspool lava, kui abielupaarid naasevad oma kodu privaatsusse.

Küsimused:

1. Kuidas kujutatakse näidendis perekondi? Millised need välja näevad? Kuidas pereliikmed omavahel suhtlevad?
2. Miks ei näe me näidendis ühtegi ema?
3. Mis põhjustel Bianca ja Katharina abielluvad?

Väitlusteemad:

- „Törksa taltsutuses” õhnestatakse perekondade tüüpiline hierarhia ja taastatakse see näidendi lõpuks.
- „Törksa taltsutus” oleks olnud täiesti teistsugune lugu, kui Shakespeare oleks kirjutanud Katharinale ja Biancale ka ema.

Kasutatud allikas: Shmoop Study Guide The Taming of the Shrew.

LOOMINGULISED JA TEGEVUSLIKUD ÜLESANDED

- Moodustage 3–4liikmelised rühmad ja valige kamba peale välja üks meelepärane stseen „Törksa taltsutusest”. Valmistuge stseeni klassikaaslastele pantomiimina ette mängima. Kas teised tunnevad ära, millise sündmuse või stseeniga on tegemist?
- Moodustage paarid. Valige paarilisega näidendist meelepärane stseen Katharina ja Petruccio vahel ning tooge see tänapäeva. Millised oleksid tänapäevased Katharina ja Petruccio?
- Uurige rühmas, milline oli Shakespeare'i aegne teater ja mõelge, milline võiks olla sellest lähtuvalt mõne tolle-aegse „Törksa taltsutuse” lavakujundus. Näitlikustage oma mõtteid joonise või maketiga ja tutvustage seda klassikaaslastele.
- Shakespeare'i ajal kirjutati näidendeid peamiselt värsvormis. Noorsooteatri lavastus „Törksa taltsutus” on aga peamiselt proosavormis. Kirjutage paarilisega näitemängu sisust värsvormis kokkuvõtte ja esitage see klassikaaslastele. Milline mõte teile lavastusest kõlama jäi?

- Shakespeare'i näidendid, nende seas ka „Törksa taltsutus”, on tuntud sõna- ja mõttemängude poolest. Mida võiksid tähendada need lavastuses kõlanud ütlused?
 - Arm pugeski mu jõude-südamesse.
 - Sul on vist küll kõva kuulmine.
 - Sul kiivril ilutseb vist kiidukukk.
 - Kõige kõrgem noot on täitsa võlts.
 - Minu aare on tema hoida.
 - On tige naine kodus nagu läte, kus vesi on nii sogane ja vastik, et keegi janust kuiva suugagi ei söanda sellest juua ühtki tilka...

ARUTLEMISEKS

- William Shakespeare'i ajal polnud nukuteater veel nõnda levinud nagu see on täna ning võib arvata, et Shakespeare ei kujutanud ettegi, et tema näidendeid kord ka nukkudega mängitakse. Noorsooteatri lavastuses „Törksa taltsutus” mängivad nii nukud kui ka inimesed. Arutlege rühmas, millised eelised annab lavastusele nukkude kasutamine. Mis te arvate, miks valis lavastaja just sellise lahenduse?
- „Törksa taltsutuses” on kesksel kohal armastuslugu. Katharina ja Petruccio jaoks muudab see nii mõndagi. Arutage rühmas, kas ja kuidas armastus inimest muudab.
- Inimestevahelised suhted moodustavad elu kompleksse kanga. „Törksa taltsutuse” tegelased on kõik väga eriilmelised karakterid, kes aga leiavad tee teineteiseni. Arutage klassikaaslastega, millega on oluline teistega suheldes arvestada ja kuidas saada hästi läbi inimestega, kes on meist väga erinevad.

Lisamaterjali koostasid Kati Kuusemets, Johanna Aus Kujundas Helmi-Elfriede Arrak

Teater on tänulik, kui jagate õpilaste kirjutisi ja arvamusi ka meiega. Tagasisidet võib saata aadressil kati.kuusemets@eestinoorsooteater.ee.
www.eestinoorsooteater.ee